

ИЗЛАЗИ

ушорником, четвршком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 крунаПретплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:
ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиковић

БРОЈ 10 ПР. Д.

ФАНТАЗИЈА

Скрхана лађа, још катарка вири,
Ни шума точкова, ни вике морнара,
Љуљушка се море, хладан ветар пири,
Све је мирно, тихо, све се сад одмара...
Камо капетана, и путници камо? —
На дну океана све спокојно спава!
А погледај небу, на висини тамо —
Крај престола њихов лик се оцртава!

Сокољанин.

ПРЕД БЛАГАЈНИЦОМ

— ДРАГОМИР МАРКОВИЋ. —

(СВРШЕТАК).

— Шта мислите — рече онај мањи и намигну весело — кад би ми нешто »упалило« — па главни згодитак! Јао, полудео бих од радости! Замисли: ја седим у соби и учим какав несносан предмет; наједанпут се врата широм отворе и Чива, сараф, улети сав задуван: »И, господин, и добили сте сто хиљада...

— Доиста, па који ти је број срећке? — прекиде га онај други.

— Број? Море, ја и немам срећке, него тек онако... фантазирам.

— Баш си будала! рече му овај, и гласно се насмеја.

Крај прозора седе две дебеле жене, са раскопчаним бундама, а у лицу црвене од врућине.

Једна од њих држи корпу.

Оне полако разговарају.

— Бога ми, не знам шта да се ради — рече једна, одмахну главом и подиже обрве у вис. — Скупоћа, скупоћа, а пара нема — па мука жива. Ето, остала сам данас без десет пара. За ручак

нисам ништа ни спремала, него, ако ми да оно мало пара, узећу што на пијацу.

— Тако ти је, кумо, и код мене — рече она, што је држала корпу — мало пара а много треба, па не знам, како ће да се излази на крај. Ето, кроз који дан је и »први«, па треба и кирију платити...

— Ама је л' ви, оно, још сеђасте на Врачару? — прекиде је она друга дебела, са раскопчаном бундом.

— Није, кумо; преселили смо се. Влажно, влажно, па не могу, слатка, да ми деца пропадну. Сваки дан по некоме тек нешто фали. А и далеко је, сестро, деца за школу.

— Па где сте сад са станом? — упита опет она друга.

— Сад смо у Савамали; ако знате ону двокатницу са балконом, па одмах преко пута, једна омалена кућа са четири прозора; баш до пиљарнице.

— Нешто не могу да се сетим...

— Та како да не знате — одмах до пиљарнице. Само упитајте где седи госпа Живка, удовица. Свака ће вам показати.

— Јест, јест, сад се сећам — рече она дебела, ма да опет није знала где је то, само се бојала, да јој ова поново не објашњава.

— ...Па то, кажем вам, треба за кирију — настави опет она, што је држала корпу — па ми онај млекација сваки дан проби главу: »Госпоја, кад ћемо оно мало да намиримо.« Па треба у бакалницу; па ово; па оно. А деца већ одрасла, па једно: мајко, хоћу оно — па лепо човек да излуди.

— А колико имате деце? упита једна мршава удовица, којој се већ досадило, да непрестано ћути.

— Е, моја госпођо — четворо. Троје су мали: све једно другом до ушију; а најстарији ће, ако да Бог здравља, до године у Академију.

— Нека су вам живи и здрави — рече мршава удовица, па опет ућута.

Настаде пауза.

На једној клупи седи један крупан жандарм, риђе косе и бркова, и држи у руци велики протокол. До њега седи један малишан, који је испод мишке држао књиге, а обема рукама стегао признаницу за пензију. За тим једна девојка и још две подбрађене удовице.

Сви остали стоје пред вратима благајниковим и по мало гурају једно друго напред.

— Та немојте се тако гурати; сву ћете ми хаљину подерати — викну једна крупна удовица, која због врућине беше »одвезала« шамију, те јој оба краја висе доле.

— Па и мене гурају... ето видите... та немојте, молим вас... сви ћемо доћи на ред — рече она што је била иза крупне удовице, па се још више примиче напред.

— Јао, мајко! — продера се један дечак, који беше чак код врата благајникових; — хоћете ме угушити.

И он се једва искобеља из гомиле, те стаде код прозора, сав блед, да мало одахне.

— А чу ли, Бога ти, кумо — рече она дебела оној, што је држала корпу — чу ли, да Јулка удаје ћерку?

— Која Јулка?

— Та, Јулка, Бога ти — зар не знаш? Јулка покојног Митра казначеја; она алапача, што сваког грди!

— Та ћути, жено! Њена се ћерка удаје? — зачуди се ова и спусти корпу на патос. Кад она удаје кћер, поудаваће се, вала, све девојке! Оно, да кажеш, девојка је на своме месту, мало је истина разрока, али не мари; него њена мајка, она, она алапача. Па за кога, Бога ти?

— За кога? За једнога красног младића — лане је свршио богословију. Лепо обрлатише човека — па то ти је.

— О, жено, шта ми рече! Па како се познаше?

— Како? Тај што је испросио, најбољи је друг неког Јулкиног рођака, који је такође богослов. Па га он одведе њима, и то баш прошле недеље, кад су славили Св. Луку — те ти она, како је Бог дао брбљиву, око њега цили — мили, те мало винца, те онај враг с црним очима — еле, они ти њега лепо уловише...

У томе се продера онај деран, кога хтедоше да угуше.

— Море, кумо, хајде да станемо у ред, ваљда ће скоро издавати пензију.

И обе се подигоше, те приђоше гомили.

Запара беше ужасна.

Сви повадили из џепова признанице, те их држе у рукама.

Једна намрштена жена, са зеленим очима, хлади се марамом и гунђа:

— Ух! ово је ужасно! Шта мисли тај благајник, те не пушта унутра? Има већ два сахата како овде дреждимо!

— То је »безобразлук«! — узвикну једна жена у српском, којој се са знојем беше помешала и боја од косе.

— Вала баш! — додаде једна сува удовица и покуша да приђе ближе, али једна баба, која стојаше пред њом, не даде јој ни прићи.

Један чиновник изађе из благајнице и једва се прогура кроз гомилу.

Ред се поквари.

Сви јурнуше да буду први.

Сува се удовица нађе чак код врата, а она баба, која је стојала пред њом, беше последња, па, видевши, да неће никад добити реба, одгеуца до врата и изађе, мичући једовито уснама.

Мата стоји на прагу, држи кваку и чека да на позив благајников, пушта редом унутра.

Звонце зазвони.

Мата се подиже на прсте и погледа преко гомиле на таблу са нумерама.

Беше нумера 1.

Он уђе благајнику.

— Хвала Богу! — рекоше неке.

— Сад ће, сад ће — рече једна онима што седе. —

Оне се подигоше са клупа и приђоше гомили.

Сви држе признанице и чекају.

Врата се отворише.

Мата стаде на праг, и тупим промуклим гласом, као судија који чита смртну пресуду, рече:

— Господин благајник не може данас због послова издавати пензију!

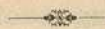
26—IX—96.

Београд.

ПРИЈАТЕЉУ ДРАГИ....

— ХАЈНЕ —

Пријатељу драги, твоје срце воли
Заљубљеног тебе нови муче боли.
Твоја глава, знадем, мрак све већи скрива,
Ал у срцу твојем све јасније бива.

Пријатељу драги, заљубљен си јако,
Али ти то нећеш да признаш никако.
А ја ето видим жар срца ти врела,
Како ти је пршњак прогор'о до тела.

Београд, 1898.

Влад. Сшанимировић.

ГДЕ ПОМОРАЊЦЕ ЗРУ

од
Н. А. ЉЕЈКИНА

(Наставак)

XXV

Кад се Руси снабдеше улазницама, упуте се у играчке салоне. Али, да би дошли до ових, ваљало им је проћи кроз једну величанствену салу. Та је сала, по свој прилици, одређена била за одмор онима, који су у игри изгубили; свуд унаоколо беше украшена неким диванима. У тај мах, кад Руси ступише у салу, нашло се у њој педесет-шесет особа, од којих једни ходише тамо овамо, а други седеше. Беше ту и господе и госпођа. Господа пуше... На сваком лицу могла се читати нека туга. Свако се беше одвојило за се: групе ниси могао видети. Овде онде ако си и могао опазити да стоје по двоје, ниси чуо од њих никаква гласа: они су или ћуталч, или шапутали. Ни шале, ни смеха ниси могао опазити. Све се то некако усредсредило у се, и оно кретање по мозаичком поду било је неосетно, без ларме. Тако бива обично у кућама где је мртава, или болесник, што тешко болује. И та туга, и та усредсређеност публике бежаху несносни свакоме. Чак ни раскошлук намештаја у сали није због тога производио никаква утиска на оне, који ту долазе.

— Тфу!... Да грдне несреће!... Некако ти отужно постаје... Што овај свет све иде а ћути? пита Коњуурин Глафиру Семјоновну.

— Од куда бих ја знала? одговара ова раздражљиво. У правом аристократском друштву не ће се ваљда викати.

Ова тужна околина учинила је и на њу јако дејство. — Гле, она млада госпођа са птицом на шеширу, што се погрбила и седи у углу, плаче! Сигурно је много изгубила, — вели Николај Ивановић.

— Плаче, ја! Ти све натрашке видиш.

— Па разуме се да плаче. Зар јој не видиш сузе у очима? Муља очима и сузи... Јамачно је много штетовала.

— Могао је и муж да је увреди.

— А што би онда држала новчаник у рукама и пребрајала новце? Гле, сребро. Па и од тога има свега три франка и неколико сантима. На први поглед видиш да је то остатак. Та се од истине проиграла.

— Е то је заиста чудо, што ви волите у свему да видите што је рђаво.

Међу тим Николај Ивановић није ока спуштао са те даме. Она беше млада, а богато и кокетно одевена. У самој ствари она је плакала. А кад баци новчаник у џеп, тешко уздахну и замисли се, гледајући упорно у један стуб, што се нађе пред њом. Тако је поседела неколико секунда, па баци поглед на десну руку, опипа бразлетну и стаде је скидати с руке. За тренутак скочи с дивана и стаде тражити некога погледом по сали. По сали је шетао неки црн, бркат господин, у дугачком капуту, енглескога кроја и тавне боје; руке заметнуо за леђа, у зубима држи запаљену цигару. Дама се упути

правце њему. Он стаде, узе цигару из зуба у руку, и, како беше висок, наже се дами, као да је хтео кљунути је својим дугим и савијеним носом, источнога типа. Стадоше разговарати. Дама му пружи бразлетну. Он је узе, хладно и учтиво махну главом и оде од ње тражећи и сам некога погледом. Није дуго потрајало а њему притрча онизак и подебео човек, с проседом, неочешљаном брадом, у граорастом оделу. Они одмакоше мало у страну и стадоше шаптати, разгледајући бразлетну. Затим, онај брканлија дозвола даму и, спутивши бразлетну у један џеп, извади из другог џепа новчаник, па узе одбрајати јој новце.

— Гле, Глаша, гле! Она дама што је плакала, сад заложиле овом кајишару своју бразлетну. Даде му бразлетну и ево је где новац прима! рече Николај Ивановић жени, а прстом јој показује куд треба да гледа.

— Та, ви умете само да бедите.

— Та шта је бедим! Ено, гле!... код онога стуба... Видиш ли?... Овога часа даде му бразлетну и узе новац. Ено, сад јој пише признаницу.

Бркати господин заиста извади записну књигу и стаде писати нешто писаљком. За тренут би готов, оцепи из књиге лист и даде га дами. Ова брзо зграби лист и брзим кораком потрча вратима, што воде у играчке салоне, које чуваху вратар и контролор.

— Но, јеси ли се уверила? пита жену Николај Ивановић. — Видиш ли какво је ово играчко гнездо?... Ништа без кајишара!

— А зар је мало будала у свету? одговара Глафира.

Коњуурин је такође видео операцију залоба, па се чудило:

— Мајсторски! Сасвим по цивилизацији! рече он и цвокну језиком. — И како то све иде мирно, без забуне! Е дивно је чудо, да играчки дом има и канцеларију за залобе....

— Погодили смо где треба доћи! уздише Николај Ивановић, и одмах затим пита: — Где ли играју? Где ли је тај вертеп? Где је тај рулет?

— Биће да је овде: кроз ова врата сви пролазе! одговара му жена а главом маше на врата, куда се упутила она дама, што је своју бразлетну заложила.

Сви се упутише тим вратима. Глафира је предводила.

Вратар и контролор на мах им затворише пут и заискаше билете. Контролор марљиво разгледа билете погрешно изговори презиме Коњуриново, и најпосле, вративши билете узвикну: *entrez, messieurs* (уђите господо). Вратар им отвори врата.

— Једва једанпут до раја дођосмо! рече Коњуурин. — Људи им носе новац, крваво зарађен, а они, на сваким вратима стражу поставили.

Иванови и Коњуурин угледаше цео низ великих, дугачких салона, који беху одељени један од другог широким сводовима. По средини су стојали огромни столови, а око њих се у густим масама гурала публика. Даме су се протискивале кроз људе и пружале руке с новцем. Људи им заграђиваху пут да би се сами што пре примакли столовима и ставили на нумере своје новце. Ту није било извињавања, ако је ко коме стао на ногу, или, ако је ко кога гурнуо лактовима. Страст је овла-

дала над свима. На све стране видиш црвена лица, чујеш тешко, испрекидано дисање, гледаш чупаве фризуре, на које су даме, предане игри, одавно заборавиле. И овде, као и у великој предњој сали, чујеш шапат-говор, који се састојао само од играчких термина, и који је овда онда прекидан био познатим узвицима банкаревим: „Faites vos jeux!“ и „Rien ne va plus!“

Иванови с Коњурином обиђоше све салоне, врљајући поред столова и разгледајући свет, што је унаоколо стојао и седео. Иза једнога стола чуше они руски узвик:

— Тече ова проклета игра, да ми је мрак пред очима!

— Чујеш! како нашега Руса деру, рече Коњурин и махну главом у правцу на један сто. — Дакле, пао си у клопку, голубићу!...

— Сам је крив. Који га ђаво тера на гвожђа! одговори Николај Иванович.

— Ама, овде по неки и добијају, примети Глафира Семјоновна. — Читала сам пре некако у новинама, како је неки келнер из ресторана задобио овде грдно имање.

— Ја држим, да је таквих људи врло мало. Јер, кад би се други овде богатели, од куда би се овакав дворац, за игру само, подигао? Размисли сама. Видиш, ово је двор, ово су украси, који грдно коштају!

Од једнога стола одиђе један човек, с црном брадом. Лице му не беше црвено, већ бледо као смрт. Он тури руку у косу и рашчупави се; свали се на округло диванчић и, одупревши се рукама у колена, бесмислено гледаше преда се у под.

— Јамачно су и овога лепо обријали!... примети Коњурин.

— Ево и једне бабе, где врља да се издува, — вели Николај Иванович и показује прстом. — Јамачно се по добро ожегла... Гле, како јој се шешир накривио, а она и не опажа! Е, моја бабо, грехота је у твоје старе дане ићи и играти на вртушци! Боље би ти било да си код куће остала, те се молила Богу!

Глафира се стаде љутити.

— Ух! Да ли знате како сте ми обојица мрски, због тога заједања! рече она мужу и Коњурину. — Ја се спремам да опробам срећу, а они с обе стране окупиле: те не знам, како су онога обријали, те не знам, како су ову ожегли! То није лепо... Ни у каквој игри не треба тако говорити... Јер, ако нећете човека ободрити, не треба ни да га заједате тако осорљивим речима.

— А како ти мислиш играти, кад не знаш, како се овде игра? примети јој муж.

— То је, бар, проста ствар. Стаћу уза сто, па ћу гледати што други раде и онда ћу разумети, у чему је ствар. Ено стола, где је мало комотније, тамо ћемо и отићи.

И она се упути столу. Муж и Коњурин пођоше за њом.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ОН СЕ ОСВЕТИО!

ЈЕДАН СТРАШАН ДОГАЂАЈ

Посвећен најпрвијем српском песнику, најдаровитијем приповедачу овога века и најемешнијем хумористи.

Изашла је књига твоја,
Пуна зноја,
Пуна боја.

Ј. Стеванчић, одлични песник и хумориста, или, боље рећи, хумористичан песник, поче, тако, од један пут, издавати своја скупљена дела на превелико задовољство блажених савременика.

Једнога понедељника изиђе прва свеска тога одличнога бисера, а већ у други петак лежао је литерарни критичар књижевног листа „Месеца“ у својој постели — мртав.

Он је био мртав, потпуно мртав... О томе се прва уверила његова газдарица, која је, као и свако јутро, ушла у његову собу, да му донесе шољу кафе.

Још истога дана дошао је у главну полицију г. Јевта Стеванчић, да се сам пријави власти, као лице, које је извршило поменуто злочинство. Он је показао члану управе и „прву свеску“, којом се послужио при извршењу убиства и која је још била натопљена крвљу невиних жртве. Више ништа није било потребно, па да га полиција с места спроведе у истражни затвор. За тим буде поведена претходна површна истрага. Али једино, што се злочинцу могло ишчупати, беху речи: „Ја сам се осветио!“

На претресу.

Председник: Ј. Стеванчићу, вама је толико и толико година, матори сте доста; било би време, да се једном опаметите. Али, ви сте одвајкада били „сањалица и идеалиста“, а при том мало „незгодна“ карактера. У својој десетој години отпочели сте правити стихове. Суд се потрудио, да неколико таквих састава набави; али, пошто је ствар испитао, уверио се, да то није било потребно, јер се и ови доцнији ништа не разликују од оних првих. Ви сте у своје време читали те стихове својим друговима, али нисте никад могли да поднесете ни најмању критику. У петом разреду убили сте једног ученика, што вам је у шали пребацио, да вам један стих има два слога сувишна и да вам је предговор мало неучтив. Од то доба само су се умножавали знаци вашег „незгодног“ карактера, напраситости и дрскости. Све, што се зове критика, улевало вам је безграничну одвратност, која се простирала чак и на оне људе, који су се ма и у старо време бавили тим послом. Колико су вас пута могли чути, где јетко узвикујете, да је Бо-а-ло био најбеднији нитков, Белински обичан руски медвед, а Лесинг најгори — полтрон. Али ваши другови и учитељи нису могли ни из далека сањати, до ког ће се степена доцније развити ваша мржња и одвратност према књижевној критици и према свима нашим књижевницима и научарима „који вам завиде“. (Подуже кретање у публици.)

Оптужени: О томе ћу ја проговорити у једном предговору.

Председник: Не прекидајте ме! — Кад сте „свршили науку“, добили сте тамо негде службу. Тамо, у томе надлештву, нисте пропустили, а да не улијете страх својим колегама и својим претпостављенима, које читањем својих песама и „шала“, које својим чудноватим и тајанственим понашањем. Тако, на пример, кад читате новине, често би вас затекли, где врштите и млатарате — рукама; или подижете грчевито стегнуте песнице и пуштате на уста — пѣну. Једнога дана, ван себе од гнева, бацили сте у ватру један број „Књижевног Прегледа“, који чак није био ни ваш. (У публици поново кретање и гунђање.) Најзад сте изјавили, да су ваши другови у служби подлаци, а њихов шеф „обрподлац“, да је, у опште, ниско и гадно служити, да се ви тога посла гнушате и — дали сте оставку. Од тада су вас виђали, како трчкарате од редакције до редакције нудећи своје „радове“, који су често бивали одбијани. Ви сте се стављали у заседе, па чим би се каква нова књижара отворила или засновао лист, ви јурнете с „радовима“....

Оптужени (стеже песницу): О томе ћу ја...

Председник: Не прекидајте ме. Ја не нагађам, ја само констатујем. — У људе уђе неки страх. Нико се живи више не усуди да отвори књижару, нити да покрене лист, — све је стрепило од ваших „радова“ — а они, који се у том послу затекоше, трпљаху и страдаху... Нико вас више није смео звати ни на вечеру — а то вам је тако драга ствар —

Оптужени (обриса уста, и само се чу једно слатко: ох! ох!)

Председник (продужује): — јер се морао бојати какве „опасне“ здравице, или ти пак, каквог *проспекта*. Прошле године нудили сте свима издавачима једну књигу својих стихова (да ли скупљених списа, шта ли?) под натписом: „*Моја сирочад у овој долини подлости*“, и нисте се устручавали ни најстрашније претње употребљавати, само да изнудите штампање...

Оптужени: О-о! о томе ћу ја у четвртм предговору! И страшно подиже песницу. (У публици се чују узвици: „Ужасан човек!... Ужасан песник тај!“)

Председник: Не одричите, сведоци вас за то оптужују. Најзад сте с револвером у једној а са стиховима у другој руци упали у дућан издавачке фирме Н. Н. & М. М. и претили сте им, да ћете их сместа потући, ако за четврт часа не потпишу уговор о издавању ваших списа. Г. М. М. одговорио вам је, да није обичај њихове фирме, да закључују погодбе с оружјем у руци, јер их то потсећа на смртоносне кораке. На то сте ви подигли револвер, и таман хтедoste да опалите, кад уђе „ајнлегерка“ и отме вам оружје.

Оптужени: Ја ћу јој за то платити у петом предговору! (У публици жагор; чује се: „Сирота женска!... Сирота женска!...“)

Председник: Немојте ви, на послетку, овде ником претити!.. Еле, најзад, нађосте издавача. На какав начин? Сам би вас Бог знао. Тек ви га нађосте.

Ваша „... сирочад у овој долини подлости“ угледа света; али се дуго време ни једне новине, ни један критичар, не усудише рећи коју реч о томе.

Оптужени: Па наравно, иначе би то био — конгломерат безусловне опсервације у директиви. Али, јаваш, браћо, јаваш!

Председник: Немојте ви ником да претите, кад вам кажем... На послетку, кад сте једног дана отворили новине, прочитасте у њима приказ свога дела, приказ доста питом и, сразмерно, према вама, похвалан. Два дана доцније био је несрећни писац тога приказа убијен, и то од ваше руке!.. (У публици живо кретање и жагор.) Суд ће о томе сада донети пресуду.

Оптужени: За моју одбрану потребно је само неколико речи, пошто ће се о осталоме претресати у неколико предговора доцније. Чланак покојнога критичара почиње реченицом: „Г. Јевта Стеванчић је обичан стихотворац са врло мало дара...“ Само онај, који није имао никаквих веза са литерарним светом, не зна, да је израз „врло мало дара“ најгрђа увреда, која се може нанети — песнику. Кад бих имао лист, у којем бих се могао бранити, ја бих на то одговорио; али ја сам сироче, коме завиди Академија, кога гони Матица, коме подмећу ногу сва књижевна удружења са својим великим и малим књижевницима и научницима. Другови ме мрзе, јер сам већи од њих; непријатељи ме гоне, јер сам им опасан. Упућен сам само на своје предговоре, а њих ће бити двадесет и неколико. А то је више, него што ће моји списи имати свезака. Моји списи и неће бити ништа друго него сами предговори. Управо због предговора их и покрећем... Био сам, дакле, изгубљен; сви би ми се ругали; прозвали би ме „песником са врло мало дара“ или, можда, краће: „Мали дар“. Морао сам се осветити, и — осветио сам се. (Из публике опет жагор и речи: „Срам те било!.. Убити сиротог критичара!..“)

Председник: Зашто нисте бар покушали, да од по којника измамите исправку?

Оптужени: Како да нисам?... Отишао сам му; објаснио сам му, да не могу допустити, да таква увреда остане на мени; молио сам га и преклињао, да напише други чланак, у коме би констатовао, да сам највећи појетски геније овога столећа. Помислите само, како сам био скроман: ја чак нисам тражио, да каже, да сам највећи у историји, него само овог века. У кратко, ја бих се задовољио, да се он изјасни на тако некакав начин, који не би ранио моје самољубље и не би удио моме гласу. Али, он ми је то одбио. (У публици: „Право је имао!...“)

Председник: Другога дана купили сте у Дубровачкој чаршији за три свеске својих списа — нож, којим...

Оптужени: Варате се. Да живи дубровачка чаршија!.. Али ја га нисам убио њоме. Само сам закључао врата; отворио сам прву свеску својих списа и дотле сам му читао предговор и стихове, док му није ударила крв на уста, на нос и на очи, и док гол није у највећим мукама испустио своју пакосну критичарску душу... Ха, ха, ха! Дивно сам се осветио!.. Жалим само једно, што у ономе кревету нису лежали потрпани сви критичари овога света, па да се угуше у рођеној жучној крви... (У публици врева, колебање и гласови: „Страшан човек!... Ужасна освета!... Грозно!... Гадно!..“)

Председник: Ама, ово је канда луд човек...

Оптужени: Молим г. председника, да узме реч на траг, иначе ће и о томе бити речи у деветом предговору. А поротницима стављам на душу судбину незаштићенога песника са његових 15—16 свезака скупљених списа и два пут толико предговора. Нека не забораве, да „јаком иду мрзан и сватови“, и да ће се у двадесет и толико предговора наћи довољно места и за несавесне поротнике... Ја мирно очекујем неправедну пресуду пакоснога суда с уверењем у души, да „на Мари кућа остаје“...

Саслушање сведока.

Различити престонички издавачи излазе пред суд и сведоче, да им је оптужени одиста више пута претио смрћу, ако не пристану на издавање његових списа.

За тим дођоше на ред неколико књижевника, као „вештаци“. Запитани од председника о значењу израза: „са врло мало дара“, употребљеном према човеку песнику, они једнодушно објаснише, да одиста нема суровије увреде и да такав израз неће употребити ни један критичар, који поштује песника.

„Писац, о коме се каже, да има врло мало дара, постаје, тако рећи, непотребан“, објашњава један члан „вештачке комисије“, „нити он има изгледа, да протури и један егземплар својих списа, па макар их и сам по чаршији нуткао.“

Упитан од председника, други један члан „комисије“: „Да ли је то могуће убити човека самим читањем „песничких“ производа?“ одговори:

„О, могуће је, г. председниче, још како је могуће. Ето, као што ме видите, ја сам, код првих својих списа, изгубио јединицу жену. Бог да јој душу прости! А имао сам једнога пријатеља, коме је на тај начин изгинула цела породица и два три позаника, док и сам није подлегао, јер, на послетку, није ни он био од камена...“

Државни тужилац тражи складну казну за оптуженога, али допушта, да суд узме у вид и олакшавне околности, као што су: пометен живот, неурачунљивост и т. д.

Завршна реч браниоца.

У китњастој беседи тражи бранилац да се оптужени потпуно ослободи. Он скреће суду пажњу на то, да је то први критичар, кога је песник убио, а било је доста случајева, да су критичари побили песнике. „А тужени“, тако завршује бранилац своју реч, „доста се у последње време изменио; дуг истражни затвор припитомио га је. Он ће се у будућности задовољити само тиме, што ће презирати критичаре, што ће их се гнушати. Па онда, скрећем суду пажњу и на потпуну неурачунљивост песникову. Погледајте га само! Зар се оваке особе осуђују и казне?... И законодавац је овакве случајеве предвидео. Зар би човек, код кога би било све у реду, био у стању написати онакав предговор, у коме ружи и грди све од реда. (и још на седам места обећава да ће још више ружити и грдити), у коме проглашава себе јединим песником, — кога, не знам зашто, све од реда гони у овој земљи, — јединим поштеним и добродушним човеком. У кратко, господе, смиљујте се

на оца уставовог близанчета — које нам је још једино у животу — и ослободите га, па да идемо на вечеру.“

Сви погледаше на оптуженога, а он развукао лице, па се цери.

Пресуда.

После дужега договарања донесе суд одлуку, да се оптужени — с обзиром на наводе државнога тужиоца и у вези са разлозима, које је навео бранилац оптуженога, признавајући то и то — пусти на слободу, под том једином погодбом, да ствар на овој првој свесци легне. —

Satanino.

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

О позоришној публици. — „Јулије Цезар“ трагедија у 5 чинова од Шекспира. Превод од М. П. Шапчанина.

Ви се ваљада питате: шта се то може рећи о позоришној публици? Можда држите да ћу се ја овом приликом ископистити чак и на публику да и њу „изгрдим“, (као што сам „изгрдио“ све остало по Позоришту и око њега) што не долази на представе? Не, ако то мислите варате се. Сваки је господар свога новца и своје слободе, само ја желим да исправим нека погрешна мишљења што владају о позоришној публици и њеном укусу. Мени изгледа врло неподесна та подела публике по категоријама, која влада код позоришног света, као једно неизменљиво правило. Треба једном рашчистити с тим питањем: шта је то публика? И бити на чисто: због кога се дају ове представе у Краљ. Срп. Нар. Позоришту?

Ви видите да је наше, српско друштво још врло младо, па онда морате признати да не може ни имати какво, да га тако назовем — друштвено образовање, т. ј. да друштво само собом може образовати једног свога члана, него се све образовање добија само у школама. Не говорим овде о ретким и светлим примерима самоуштва. То су јаки индивидуалитети, а такви су у сваком друштву велики изузетци. Ја узимам обичну људску природу, гомилу школованих с једне, и гомилу нешколованих с друге стране. Па и из ове друге гомиле истављам оне, који су се одали каријери више мање књижевничкој, у којој су имали начина и могућности накнадити оно, што им школовање није дало. Говорим просто о онима, који су се образовали да буду образовани људи, и онима, (а ти су у огромној већини) који нису имали тако претенцијозан циљ, но су се одали каквом практичном и корисном послу од кога се може свакодневно живети, т. ј. трговини, занатима, шпекулацији и т. д. Између те две категорије код нас, по несрећи, постоји огромна разлика, која јамачно није тако велика у ствари, колико по претензијама. Још се код нас не сматра да треба бити образован, па ма какав се посао радио, нити се та два елемента мешају међу собом, а нарочито тај просвећенији елемент не

утиче ни уколико или врло мало на овај други. То можда долази услед веома малог броја збиљски образованих људи, па се због тога човек не може ни образовати у друштву једино трењем са образованом масом која га окружава. У Паризу ће један неук младић чути више језгровитих, паметних и учених разговора и пребирака у оној малој гостионици, где се буде хранио у Латинском Кварту, но што може чути у нашој Академији Наука. (Овим не мислим кудити Академију, но само констатовати нашу сиромаштину и у том погледу. Иначе какви смо ми таква нам је и Академија. Баш кад би се најпаметније радило не би могла бити много боља.) Али у Паризу има неколико хиљада листова, тамо кипте свакодневна јавна предавања, митинзи, конференције, приватна предавања по клубовима и друштвима и т. д. где човек може научити најразноврсније ствари а да не мора баш посећивати предавања макар каквог професора, који је по кад кад глупљи од многог свог ђака.

Код нас свега тога нема нити се ко стара да то створи, па чак и оно што је је било, или што још неким чудом постоји, нашло се људи, који то даве и угушују. Није онда никакво чудо што се код нас још и рђаво пише и још горе говори. Чудо је само како већ до сад нисмо омутавили.

Из те разлике никло је, створено је једно име којим се крсте образовани људи, које је већ гадно од претензијности и надутости. Тај је израз *интелигенција*, који још само код Руса постоји. У Србији, дакле, постоји једна „наша интелигенција“ и онај кусур, „неинтелигенција.“

Према тој су се подели увек и позоришне Управе равнале, и зато јој је репертоар састављан из комада за интелигенцију и из „комада за касу“ т. ј. за животиње и глупаке.

Непојмљиво је од куд и како се створило то мишљење код позоришних људи о публици! А нарочито је чудно да се та разлика усвојила као један сасвим јасан и потпуно доказан факт! Кад год говорим с каквим човеком од Позоришта, увек ми понови као један класички адажио: „јест, нпр. „Кућна капица“ је комад глуп, рђав и неморалан, али он увек пуни кућу. Међутим то је нетачно. Ја пратим позориште — и у опште позоришта — има већ 15 година, и уверио сам се да је на таквим комадима увек пуно света, не због њих самих, но због прилика и због дана када се дају. Ти, тако звани, „комади за касу“ дају се обично о великим празницима, кад цео раднички свет може и хоће пошто по то да дође у Позориште. Они, дакле, нису ни појма имали о таквим комадима, и њима би се допали још више, бољи комади. Није, дакле, публика Управи наметла свој рђав укус, но је Управа потцењујући укус те публике, давала увек којекакве глупости и блувотине, и тако јој је управо наметла те комаде. Сад, природно је да се та публика брзо навикла и на њих, али су они постали код ње популарни кривицом Управе. Да је Управа приређивала лепше и боље комаде за такве представе, они би се још више допали публици. Требало је се користити тим приликама, које натерују публику у Позориште, па им позориште омити и укус у неколико облагородити лепим, здравим и патриотским представама. Наравно, то не значи да зато одмах треба давати на први дан Божића „Ха-

млета“ или други тежак комад, него то је на Управи да учина избор, који задовољава све захтеве.

Такође је погрешно што се мисли да таква празнична публика не уме да цени ни комаде ни игру глумаца, па се у таквим приликама дају преставе са најхуђом поделом. Тај начин ваља изменити, па ако се жели и најширој публици омити Позориште, ваља у те дане, кад таква публика доспе да дође, давати добре и допадљиве комаде са најбољом поделом улога. Боље је да г-ђица Нигринова у место 10—12 пута месечно, игра 4—5 пута, али да игра и овим данима.

И најзад, врло је погрешно мишљење да је онда „пуна кућа“ и да онда Позоришту „добро иде“, кад се напуни II и III галерија. Наравно да је и то неко добро, пошто се она публика, што скупље плаћа, већ сасвим одбила од Позоришта. Али треба знати да скупа места држе Позоришта, а данас скупа места плаћају поглавито имућни људи, а сви су већином видели и Позоришта на страни, па им треба мало више но што се то обично пружа III-ој галерији. Иначе треба сажаљевати што се наш богатији свет толико одбио од Позоришта. А да и не помињем наше „великодостојнике“, који бар имају ту извину, што су махом у лошем финансиском стању. Је-ли когод видео кадгод каквог ђенерала у Позоришту? А саветника? У опште жењени људи слабо долазе у Позориште. Док је човек бећар он се и виђа, па кад испроси он доведе два трипут заручницу у Позориште и онда чим је гуја уједе те се венча — већ више њена нога не крочи у Позориште.

У кратко:

Позоришна Управа треба да тражи начина како би што више привукла богатију публику у Позориште, а треба да се труди омити и радничкој класи ову забаву. То ће постићи само ако представе, што се буду давале у дане кад ова публика долази у позориште, буду што брижљивије и што марљивије приређене. Те прилике треба употребити па у колико је могуће и облагородити укус тој публици, као што на томе раде сва светска Нар. Позоришта. У Француској се као популарне представе никад не дају најгоре лакрдије, него најсимпатичнија ремек дела из класичне књижевности.

А публика би требала имати на уму, да докле год Србија буде била овако мала, похађање Народног Позоришта остаће увек донекле и ствар патриотизма. Ја знам да се и тај патриотизам већ код нас прилично отрцао, и да данас, кад не знамо где нам је глава, људима није до Позоришта, али ипак се мора водити рачуна о државним и земаљским установама, кад се већ заузима високи ранг у Држави.

Једва ми остаде неколико реди за „Јулија Цезара“ ту дивну трагедију Шекспирову! Највећи драмски песник свију времена и народа узео да опева једног од највећих људи у историји човечанства! Канда је тај предмет донекле импоновао и самом Шекспиру, те га је у неколико обишао. И заиста Цезар у комаду који носи његово име, јавља се само двапут и једанпут само у пролазу. Комад би се пре могао звати „Марко Брут“ или бар „Смрт Јулија Цезара.“ Јер и ако цео комад почива само на имену Цезареву, и ако се кроз цео

комад само о њему говори, и ако је његово име узрок и повод свима радњама у овом комаду, ипак је он најмање разрађен. Док су и Брут и Антоније и Касије дивно осликани. Овај комад Шекспиров није од најпознатијих публици, међутим у њему се налазе два урнека над урнецима, две беседе, које су савршенство у своме роду. Ко год није отишао да чује говор Антонијев и Брутов, нека зна да је грдно много изгубио. Само да је до мене стајало, ја бих пре давао „Цезара“ у Зечевићевом преводу. Изгледа ми некако згоднија ова ствар у стиховима; а није ни он рђаво превео. У осталом ни један ни други превод није с оригинала, а то је штета.

Комад је текао до зла Бога рђаво, да је жалост било погледати га. У дворници је опет било тако хладно да сам ја при крају представе просто цвокотао. Тако се мени Управа свети. Али како су они јадни глумци издржали у оним костимима римским полуголишави! Ја се само чудим како трају!

Spectator.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Пукотине у Сикстинској капели. Кад је Михаило Анцело, по налогу папе Јулија II, противу своје жеље, примио се да декорише Сикстинску капелу, онда се на фрескама на много места показала плесан.

Уметник саопшти о томе папи и примети:

— Догодило се оно, што сам предсказивао; тај посао није за мене, него за Рафајила.

Али папа није ништа хтео да чује. Он позове архитекта Сан-Гала, да чује његово мишљење, и овај посаветује Михаила Анцела да сипа мало мање воде у цемент.

Михаило Анцело опет, да би се избавио посла, који му је наметнут преко његове воље, прибегне лукавству. Радећи неко време, он изјави папи своја страховања о сигурности сводова капеле и објави, да побочни зидови не могу одржати свода.

Ипак архитекта Бриманте, коме се папа обратио за савет, умири овога и на томе се сврши.

Мало затим пукотине се покажу и страховања Михаила Анцела нису била неоснована. Тада с поља буду подигнути камени подупирачи, који постоје и данас.

Пукотине су у ствари биле само лукавство Анцелово. Он је насликао пукотине, и у току неколико стотина година, уметници су копирали фреске и непримећујући да су неке пукотине израђене вештачки.

Бизмаркове успомене. Прво издање »Бизмаркових« успомена« распродато је до последње књиге. Сад издавач спрема још 318.000 екземплара, што износи суму од 6½ милијуна марака, и то је само почетак. Да се прво издање пусти у саобраћај требало је за повез 5 вагона картона, 98 хиљада јарда воштављевог платна, 400 комада телећих кожа, око 18 хиљада марака за позлату и 14 хиљада марака за лепљење.

На повезу радило је 732 душе у току 15 дана.

ИСПРАВКА

У пр. броју а у »Одговор г. Љ. Стојановићу на његово писмо«, учињене су две штампарске погрешке, које јако кваре смисао.

1) у 22 реду стр. 34 стоји »...јер господски није никакав придев за означавање вере, као нпр. турски или јеврејски«... а треба: „јер господски није никакав придев за означавање вере, као што би се по нужди могло рећи нпр. за турски или јеврејски“.... Јер ма да су то придеви за народност, њих би прост човек у обичном говору могао употребити и за веру нпр. турска вера итд.

2) на истој стр. у 6 реду одоздо: ...по самој тој реченици могли извести да г. Љуба није ни горњи смисао »господски а не хришћански« разумео. А треба: *Зар нисмо* по самој тој реченици могли извести да г. Љуба није ни горњи смисао »господски а не хришћански« разумео?«. Моле се читаоци да ово исправе.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Изишла је из штампе књига **Милићев гроб** слика из сеоског живота од *Мис. Сретеновића*. Књига износи 6 табака а цена јој је 80 п. д. Штампарска је израда чиста и лепа. О самој књизи проговоримо у једном од идучих бројева, а за сада је препоручујемо.

Молимо наше скупљаче, и прешилашнике, да нам до краја ове године пошаљу дугујућу прешилашу, јер од кове године никоме се „Звезда“ ко дугује сласти кеће.

НАПОМЕНА АДМИНИСТРАЦИЈЕ

Важно за трговце.

За нову годину штампаћемо »Звезду« у 8000 примерака. Ко од г. г. трговаца пошаље оглас, који ћемо рачунати по обичној цени, молимо га у исто време да нам пошаље и списак својих муштерија, овде и унутрашности, како би им могли лист бесплатно послати.

Садржај: „Фантазија“ (песма) — „Пред благајницима“ — „Пријатељу драги“ (песма) — „Где поморанце зру“ (наставка) — „Он се осветио“ — „Позоришна хроника“ — „Занимљиве ситнице“ — „Исправка“ — „Бел. из књиж. и уметности“.

Власници: Ст. М. Веселиновић и Павловић и Стојановић Штамп. Павловић и Стојановић дубров. ул. бр. 9. — Уреди. Ј. М. Веселиновић